

ХАБИТАТ

ХАБИТАТ

Катриона Шајн

Са енглеског превео
Владимир Д. Јанковић

Наслов оријинала

Catriona Shine:

HABITAT

Copyright © 2024 by Catriona Shine

Copyright © 2026. за српско издање, Хеликс

Издавач

Хеликс

За издавача

Бранкица Стојановић

Уредник

Бојан Стојановић

Лектор

Александра Драгосављевић

Штампа

Ф.У.К., Београд

Типографија

Adobe Text Pro, Segoe

Прво издање

ISBN: 978-86-6024-155-1

Смедерево, 2026.

www.heliks.rs

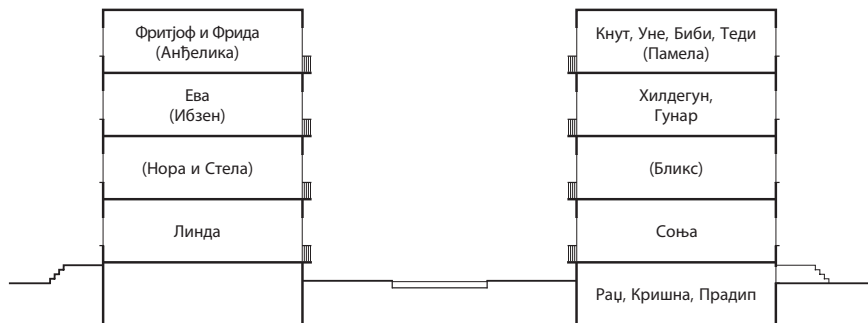

**Co-funded by
the European Union**

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

СЛОВО ЗАХВАЛНОСТИ

Захвална сам Уметничком савету за финансијску подршку коју ми је пружио; уреднику Шону Фарелу и свима у издавачкој кући *Лилиџуџи прес* за њихову прецизност, бригу и амбициозан план с овим романом; Џоу Миногу што је роман читао у рукопису; колегама писцима за разговоре о књижи.

Понедељак

Таложили смо се њолако од косијију и шкољки. Чесицие наше се збише једне уз друје. Има јама дубоких у њриобалним шумама где су зрнца наших скелетиа некад њочивала. Од камена њошекли, саздани смо и од њлине, у њравој размери. У њрах бесмо усийњени, њодѡрејани до осѡакљења, сѡоѡљени. Поѡом су нас њоново самлели. Делом камен, делом ѡесак; вода давно би умешана у ѡрах наш. Насуѡи у калуѡе, скрасисмо се, чврсио се држећи за челичне шийке. То кешање нас и држи на месѡу, где сѡе нас ѡосѡавили, довољно далеко једно од друѡѡѡ, једно изнад друѡѡѡ, ѡако да можеѡе да се ѡрошеѡѡѡе између нас а да не удариѡе ѡавом. Држимо се ѡако, али ви сѡе ѡи који сѡѡрахујеѡе, који се мораѡе држаѡи ѡодаље од ѡриѡадника ваше врсие а који вам нису род. Ми смо ободима својим ослоњени на зигове од циѡала, ѡреносимо им бреме своје, бреме ваше и ваших имѡѡака. Немаѡе никакав ѡлан за нас, за ѡосле. С нама ће се сѡѡрошиѡи и ваше мисли.

Кнут

Кнут и унук му пробудили су један другога буком коју су правили, и нашли се тако у ходнику. Кнут се сагнуо, у намери да пољуби Тедија у главу, али се, осетивши жигање испод десне плећке, задовољио тиме да прстима прође кроз дечакову косу.

Добро јутро, мали принче, рекао је. Где је мама?

Теди је показао у правцу спаваће собе.

Врата су остала отворена, од ћебета које је Теди вукао за собом нису могла да се затворе. Кнут је повукао ћебе и затворио их тако да је брава тек једва чујно шкљоцнула. Кад је био мали, то је била његова соба, и осећање ушушканости било је толико дубоко усађено у њега да је знао да ће Биби ту бити на сигурном. Није чак ни кривицу осетио што је његова рођена мајка морала да се исели да би направила места за њих. Овако су могли да остану близу једно другоме.

Кнут је принео кажипрст уснама.

Пусти маму и баку да спавају, рекао је.

Биби је спавала као заклана целе протекле недеље, а ако јој је тако дошло, значи да јој је то и било потребно. До тог брака њеног с оним директором никад није ни требало да дође, ако Кнута питате. Али Кнута нико ништа није питао, а да га јесте питао, да га је сама Биби тад питала, он би јој рекао: откуд ја знам, то ти сама мораш да одлучиш.

Па опет, тешко је било и жалити што је тај брак склопљен

кад је ту сад био мали Теди, који је играјући се на поду стварао музику. Само један потпуно бескористан отац напустио би тако свог сина, а опет је, за Биби, било добро што је отишао. За собом није оставио никакав траг, али ипак је она носила жиг тог човека. То што је била привлачна и млада доносило је макар исто толико неприлика колико и доброга. Кнут је бринуо због тога што, још откако се вратила кући, често излази ноћу. Дружим се с пријатељима, тако је она то звала, али док дланом о длан – наћи ће она неког. За то као да јој никад није требало много времена. А кад га нађе, опет ће отићи и, овога пута, Тедија повести са собом.

Аписуууу, аписууу, попадало све, рекао је Теди.

Кнуту више нису сметала јутра и то што мора да устане. Тедијев гласић утицао је на њега некако. Као лахор од којег би му се подигли очни капци, као нека нит која би га повукла да стане на ноге. Опет, да би у целости посветио пажњу Тедију у тако ран јутарњи час, морао је прво да узме кафу. У кухињи је кашичицом сипао млевену кафу у филтер-кесицу, додао воду и укључио апарат. Док је мерио колико ће сипати овсених пахуљица, а колико млека, чуо је како се кликери котрљају по дрвеном патосу. Довољно за двојицу, јер Теди је јео као одрастао. Сипао је кафу још недокувану у шољу и чуо како Теди понавља: кугла, кугла, а по гласу му се осећало да је све незадовољнији.

Кнут је укључио зидну лампу у ходнику.

Ево, рекао је, хоћемо мало каше?

Кугла, рекао је Теди.

Успео је некако да скине бакину штрикану јакну са чиви-лука и сад је, с извесним успехом, скидао с ње дугмиће сферичног облика.

Не, не, не, Теди, па то су бакини дугмићи, знаш? Дугмад. Шта уради с оним кликерима?

Кугла, рекао је Теди, и Кнут је у том тренутку проценио да је штета већ учињена и да нема смисла да остале буди детињом

циком и вриском, а цике и вриске ће сигурно бити ако му одузме јакну и притом му не тутне нешто као замену у руке.

Где су оне куглице у боји, упитао је он Тедија.

С незанемарљивим напором је клекнуо и почео да пипа по даскама, око стазице у предсобљу и испод чивилука.

Шта си урадио с оним дивним куглицама, рекао је он, сад већ малчице па и забринут. Чуо је како каша кључа, морао је да је промеша и искључи ринглу.

Ниси их ваљда појео, зар не? Не једу се те куглице, знаш то?

Отишле, рекао је Теди, па раширио дланове, као доказ.

Кнут је гурнуо два прста дечаку у уста и опицао буцмасте образе с унутрашње стране – сила од мишића – док је Теди пиштао.

Кажи аааа, рекао је, а онда је кренула вриска.

Појавила се Биби, крмељивих очију.

Шта се десило?

Мислим да је прогутао кликер.

Ко му је давао кликере? Па тек је три године напунио, тата. Јеси ли му ти дао кликере? Теди, реци ааа.

Кугла, рекао је Теди.

Сам их је пронашао, рекао је Кнут. Из игре их је узео, из кликер-пасијанса.* Чуди ме како је успео да их се домогне.

Па наравно да је могао!

Нисам их нашао, Биби. А малочас су били ту. Мора да их је сакрио негде. Не би могао све да их прогута. Немогуће, па жив човек то не би могао.

Прислонио је ухо на Тедијев округао трбушчић, па стао да послушкује, не би ли случајно чуо звецкање, док је Теди лупкао по његовој ћели као по добошу.

Биби је донела дрвену таблу за кликер-пасијанс.

Девет – не: шест, дванаест, осамнаест, двадесет четири,

* Стона игра за једног играча, позната под називима *Marble-solitaire* или *Peg-solitaire*. (Прим. ђрев.)

говорила је. Била су, чини ми се, тридесет три, не, тридесет два.

Пронаћи ћемо их па ћемо их пребројати, рекао је Кнут. Теди, где су се то сакриле оне куглице?

Теди је цимао дугмиће на бакиној јакни, а уто се и Уне појавила у шлафроку.

Каша ти загорела, рекла је, а погледај шта ми је с јакном урадио.

Мислимо да је појео кликере, рекла је Биби.

Све, рекао је Кнут.

Немогуће, рекла је Уне, узевши онај пасијанс од Биби. Кнуте, не смеш га испуштати из вида. Мораћемо сад да га водимо у хитну.

Сигуран сам да их је сакрио негде, рекао је Кнут. Па у кухињи нисам био дуже од пар минута.

Идемо Биби и ја, рекла је Уне. Чекај само да се обучем, а ти, Кнуте, настави да тражиш. Зврцни нас ако их нађеш, у реду?

Линда

Флинк је добрих сат времена шапама гребао балустраду на француским прозорима. Стајао је усправно, као заробљено људско биће, а предње шапе дигао што је више могао уз челичну ограду док му се жилав реп врteo између светлорих задњих ногу. Линда је била остала у кревету. Није подозревала да би он могао да се узвере.

Заклатио се на тренутак попевши се на све четири на горњу шипку, а онда се бацио у жбуње доле.

Док је уз напор трчала ка прозору, Линди се завртело у остарелој глави. Доњим ребрима се прибила уз ограду, и на спаваћици су јој остале рђом прошаране флеке од боје, црно на белом.

Спарна је била та ноћ за почетак маја, подсетила ју је на оно лето, као пре сто година да је било, кад јој је Лејф први пут нешто поклонии, лепезу на склапање, а она је после чувала затакнуту око појаса на кеђеи.

Увек је спавала крај отвореног прозора; мало би га само одшкринутог оставила зими, а широм га отварала у летњим ноћима. У њеном стану на последњем спрату, горе, преко пута улице, тако би јој увек било потаман. Сад је, с места где је стајала, могла да види свој стари дом. Кнут и његови сад још сигурно спавају. Из њене собе, горе тамо, излазило се на кровну терасу, управо кроз иста оваква два француска прозора.

Овде доле је живела као инсект. Имала је утисак да би је сваког часа неко могао згазити, као и да је увек неко посматра док је у стану.

Други проблем је, наравно, био пас, мали Флинк, који је читав свој живот провео на четвртом спрату, горе, где је могао слободно да изађе на терасу и по њој тумара.

Лејф је пронашао Флинка и донео га једног суботњег преподнева док је Линда рибала тигањ за који се залепила била крљушт од скуше. Неуобичајено за њега, био је врло тих кад је ушао, па му је Линда похитала у сусрет не стигавши чак ни да обрише руке о крпу. Вода јој је капала по поду кад је угледала Лејфа с картонском кутијом у рукама и Флинкову њушкицу како из ње вири. Флинк је био светлориђ, као и Лејф сам, и Линда се истог часа заљубила.

Лејфе! – прекорила га је она, јер Лејф јој је вазда приређивао нека изненађења. Никад му није признала колико јој се то код њега допада.

Сад је гласно понављала његово име: Лејф, Лејф. Негде је прочитала била да нас смрт стварно сустиже тек оног часа кад нас се неко последњи пут сети.

Флинку је сад било још мало па двадесет година, био је већ једном ногом у гробу. Вероватно су исто то говорили и за њу. Тај брачни пар архитеката – како се оно зваху? – Фрида и Фритјоф, да. Кад крену напоље да прошетају свог пса, редовно би пролепршали поред ње успут је на брзину поздравивши. Можда су мислили да је Флинк превише стар да би њушкао Роки, или да не би могао да се попне, или да Линда не би могла да прати њихов ритам ако би заједно изашли у шетњу.

Флинк је сад трчао око правоугаоног базенчета, фонтана је, пошто је још било рано, била искључена. Та грозна сребрна мачка Хилдегунина осматрала је двориште вребајући ситне птице. Управо је та идиотска мачка и измамила Флинка напоље, мада Линди никако није било јасно како је та

вижљаста мачка успела да сиђе с трећег спрата. Није имало ни на шта да се стане, једино ако није скакала с једног на други балкон – тежак би и то био задатак, пошто су балкони били тачно један изнад другог.

Мачка је утом искочила из ружиног грма, па стала на ограду балкона који је био у нивоу дворишта. Провукла се кроз стаклену ограду, и то наставши мајушну рупу кроз коју ниједна животиња не би могла да се промигољи. Крзно само, немаш за шта да је ухватиш.

Више од пола века Линда је живела у стану изнад Хилдегун на последњем спрату, а Хилдегун ју је мрзела. Сад је под њом био само подрум, затрпан старим кршем који би оданде тешко било извући кад би се ико и сетио да све то још тамо стоји. Тек кад се доселила овамо схватила је да је по оном патосу некада, горе, ходала с nelaгодом. Наравно, после оног случаја Хилдегун ју је омрзнула – Хилдегун је била оштећена страна – али заправо је она Линду мрзела и раније, из чисте предрасуде. Под је био добро изолован, али Линда би увек изашла из собе ако би послушнула неки звук у стану испод. Осећање кривице је избијало одоздо, пробијало окречену таваницу, бетонску плочу и дрвени патос, прогањајући Линду у стопу, од јутра до мрака. Заправо је она Хилдегун и могла да захвали што је била толико активна у већ поодмаклим годинама; никад не би тек тако на миру седела у стану, устајала је рано, излазила да вози бицикл.

Опазила је неки покрет на прозору тачно преко пута свога и – Биби, помислила је тада, па зар си то ти, Биби? Питала се шта ли њена сирота унука ради тамо у ово доба јутра. Можда је Биби у љубавној вези с неким ко тамо живи, али онда је Линда схватила да, не, не, варају очи маторе – само је, заправо, брижност њена и призвала Биби у њене мисли – јер особа коју је угледала била је она тиха млада жена с којом је својевремено умела да проћаска кад је и сама становала тамо преко пута.

Како ли се оно беше звала? Солвејг. Не: Мета. Не, наравно, Соња је то била, као краљица.

Линда је некада уходила птице које су слетале на њену терасу и онда своја запажања упоређивала са Соњиним. Сад су на птице могле да гледају из истог угла, тако да је свако упоређивање изгубило смисао. Недостајао им је и изговор да ступе у разговор, а и прилика за то.

Соња, као краљица: сад је Линда свачије име обележавала на неки такав начин. У остарелој јој глави, све што је вредело памтити још је било ту, али би врата покатакд бивала закључана, а шарке су шкрипале. Унуку рођену називала је Бејби-Биби, иако је Биби сад већ и сама била мајка. Имала је та девојка неку дубину, тамну и непрозирну, и та ју је дубина дозивала још откако је ону годину провела у Лондону. Било је неког значења иза ћутања на које је наилазила код Кнута и Уне кад год би начела ту тему. Нису желели да се Линда узруја, да се узнемири. Сматрали су да је то, узрујавање и узнемиравање, кобно по старе људе.

Флинк!

Није било даха у том шапату. Реч једва да јој је прешла преко усана. Да је Флинка позвала колико је грло носи, њен старачки глас би узлетео, а онда рикошетирао од оне у ову зграду. Јесте видела Флинка у ружином жбуну из којег је искочила она мачка. Јадни Флинк није био довољно вешт да би је даље пратио.

Тло је напољу било добар метар испод патоса под њеним ногама. Додајте томе сигурносну ограду, и она је могла бити сигурна да се Флинк неће вратити тим путем. Кад сте стари као она и Флинк, морате много да заобилазите. Пружила је руку као оно кад некоме поручујемо мали-остани-тамо-где-си, па се повукла у собу, затворивши за собом француске прозоре. Био је то, сам по себи, довољно трапав маневар: морала је две кукице да држи отворене, ону горе високо и ону доле

ниско, док није најзад залупила прозоре. Одмах су је лактови заболели, али прозори нису хтели да се затворе. У врелини и влази те тропске ноћи, претпостављала је она, прозор се раширио и није више могао да легне у рам.

Многе је такве спарне ноћи Линда проживела у свом некадашњем стану, али тамо се овако нешто с прозорима ама ни један једини пут није десило. Мора да је због висине та разлика. Кад си горе, на четвртом спрату, ветрић стално пирка, ништа га не ремети, хлади те. Овде доле, кад си у нивоу дворишта, промаје ту и тамо и има, али једва, биљке се пренојавају и ваздух му дође малтене у течном стању. Прениско је пала. Потонула, под водом је.

Двориште је било обасјано медно-злаћаним светлом кад је Линда изашла, а птице у оном великом жбуну бежу помахнутале. Нека врста делиријума спопала је, у зору, те мајушне смеђе лоптице од перја. Свакога јутра, без остатка, одлепршале би некуд, и сваки пут биле би једнако пренуте. Је л' на то мисле кад кажу оно да имаш птичји мозак? Тих дана њихов је пој био гласнији него обично, послушкивала га је из своје собе у нивоу жбуна. Сад је с птицама живела, иако је била даље од неба. Понекад би се, тако, упитала да ли би јој боље било кад би оглувела. Спокој старости.

Нешто се померило у жбуњу на другом крају дворишта, слутило је то на Флинков кочоперан манизр, па је Линда кренула у том правцу и дозволила себи да цокне језиком, тако га дозивајући. Сигурно то никога није могло да пробуди; свакако је било тише од зорњег птичјег хора.

Флинков реп је вирио из жбуна, махао је репом, а лишће је шуштало као да је од пластике. Опет је цокнула језиком, и он је изашао. Жбуње јој је привукло пажњу јер у то доба године бобица иначе није било. Сагнувши се, приметила је да су листови прекривени стотинама бубамара. Изгледа да

је година лисних ваши, то је. Узела је једну и пустила да јој гамиже по длану. Биће јој потребне наочаре за читање да би јој пребројала тачкице. Док је качила поводац на Флинкову огрлицу, бубамара је раширила црвена оклопна крилца и одлетела натраг, да се насити зелениша.

Чула је како неко дете плаче, ту негде, близу, и помислила на Биби, на Тедија.

Соња

Соњу је пробудио цвркул у зору. Ветрић јој је погладио дланчице на листу, заголиоцао их да се накомстреше. Ушушкала се под јорганом, да нигде не може ваздух да проструји, и тако лежала у импрегнираном мехуру. Прамен дуго нешишане косе пао јој је на очни капак.

Забога милога, рекла је.

Одмах је навукла папуче и отишла до француских прозора. Цела та дуга зима била је лепа, кад сад, ето, у месецу мају, у тој најкритичнијој од свих ноћи, ваздух одлучи да јој се увуче некако. Размакнула је завесе па почела да опипава дуж ивице прозора, да види где то вуче, али ништа није осетила.

Преко пута тамо, Линда, њена старија дружбеница из комшилука, такође је била будна и стајала крај широм отвореног прозора одевена само у спаваћницу. Та несебична старица доселила се претходног месеца ту из великог стана на последњем спрату, три спрата изнад Соње, да би њен син, Кнут, и његова породица могли да се уселе. Соњи је недостајала Линда, волела би да је и даље ту, у њеној згради, недостајало јој је оно кад је Линда заустави док иде некуд или се однекуд враћа да попричају о томе какве су птице некад биле, о оном првом баштовану или о томе ко је шта о коме рекао у одбору за одржавање дворишта. Сада ју је виђала и чешће, са свог балкона, али су биле предалеко једна од друге да би разговарале.

И даље је ту била Хилдегун, с њом је могла попричати, Хилдегун јесте била друга по старости станарка у згради, али две старице су биле архинепријатељице, па је Соњи то личило на својеврсну малу издају. Хилдегун је деценијама становала тачно испод Линде и тврдила је да о својој комшиници зна све што се може знати. Једном је Хилдегун, пригушеним гласом, рекла Соњи да је Линда у ствари обична кућна помоћница. У зграду се доселила одмах по изградњи, кад јој је било свега петнаест година, и недуго затим се удала за свог послодавца. Та се жена, дакле, удала ту, у тој згради, и ту је и седела, у најбољем стану, као пчела матица, и тако све те године. По Хилдегуниним речима, скитница је скитница, ма где живела.

Линда се нагињала сад преко оgrade, руке пружене према грани хибискусовог жбуна у којем се нешто померало. Очигледно није могла да га дохвати. Чудила се Соња тој чворноватости, тој изгубљености старе руке у простору. Пожелела је да на брзину скицира тај уд који је и сам личио на грану.

Иако је стајала иза дуплог стакла, мора да је Соња начинила неки изненадан покрет, јер наједном је на себи осетила Линдин мутњикав поглед. Соња је подигла руку, као да јој маше, *здрavo*, али Линда се повукла, исто тако брзо, у сенке своје собе.

Нисам желела да те препадне, рекла је Соња.

Откако се уселила у тај стан, први пут је двориште било право испред ње. Морала је да сиђе низ степенице и скрене до капије да би у њега ушла, али чак и та визуелна близина побудила је у Соњи нову љубав према природи. Кад се уселила, двориште је било прекривено дебелим слојем снега, али онда је, на пролеће, гледала како се враћа у живот. Радни сто поставила је испред прозора дневне собе, дозвољавајући семенчицама које је носио ветар и инсектима да је узнемиравају како им воља. Илустровала је управо неку књигу о угроженим птичјим врстама, био јој је то први такав пројекат. Да је

живела негде другде, могла је довека да остане у адвертајзингу. Тај скок у свет илустратора фриленсера, на који се управо одлучила, подстакнут је био свим оним осећањима која би је обузела кад јутром рашири завесе. Није ушла у одбор за одржавање дворишта, али јесте уживала у свему што су ти људи у дворишту узгајали, а највеће одушевљење код ње су изазивале птице – шеве и зебе. Увидела је да може човек да диже галаму колико хоће, а птице ће остати где су, но да их изненадан покрет преплаши па одлете. Тако се Соња извежбала да потпуно непомично стоји док посматра птице, па се отуд сад и разочарала у саму себе кад ју је Линда приметила и утекла. Па није њој Соња неки странац. Та старица јесте била од оних које траже контакт, па је и болно било видети је како се повлачи и с треском затвара прозор за собом чак и без узвратног поздрава.

Наставила је Соња нежно прстима да прелази преко прозорских оквира, не би ли установила где то пропушта. Те прозоре је затекла у стану кад је дошла, груб је рад био, двострука стакла, при чему је други прозор био зашрафљен на први с унутрашње стране. Није ту, извесно, било никаквог вакуума између стакала, јер су муве и бубамаре пронашле биле начина да се завуку унутра, годинама, а можда и деценијама раније, и ту су остала њихова спарушена телашца, као тестамент некој промаји која би ту исто тако могла да се завуче. Колико год тражила, Соња није успела да пронађе никакву рупу, али је ипак узела неке пешкире и чарапе из корпе с вешом и напаковала их дуж ивица прозора. Није јој сад било до штедње па је одврнула радијатор на најјаче и вратила се у кревет.

Негде изнад ње плакало је неко дете, вероватно мали Теди с последњег спрата. У једном тренутку слабости и безнађа, Соња је разматрала могућност да се обрати тој породици и пита их да ли им је потребна дадиља. Ситуација јој није била баш најбоља, али неће ни то вечно трајати, а ипак је и стан

у њеном власништву, што је главна ствар. Имало је смисла држати се канцеларијског посла док јој није одобрен кредит, и тако се овде и скрасила, али сад је чезнула за слободом. То јој је био последњи дан у адвертајзингу – заувек, можда. Сутрадан ће постати слободан илустратор с пуним радним временом.

Промаје је ипак било.

Устала је па кренула да копа по доњој фиоци, где је држала разне џица-биџе. Пронашла је маказице за нокте и котур изолир траке.

Брижљиво је облепила прозор са свих страна, али кад се од њега удаљила, ваздух је струјао јаче него икад.

Што то сад? Осам сати мирног сна било јој је неопходно пре тог, последњег дана. Жеља јој је била да загушљиву канцеларију напусти блистајући, лепршава, слободна.

Прешла је руком изнад зида, центиметар од површине и – ето га: хладан ваздух на њеном длану. Па тај ветар је дувао кроз сам зид.

Брзо је обрисала дланове о бутине па пробала поново. Исто: ваздух је долазио право кроз зид. Приближила је образ површини, и на кожи осетила прави правцати ветар.

Погледала је кроз прозор у правцу највишег спрата зграде преко пута, где је живео онај пар архитеката: Фрида и Фри-тјоф. Њих би могла да пита. Приступачни људи, чинило јој се. Тог пролећа радо су проћаскали с њом кад су сви изашли да чисте двориште, с тим што се видело да су можда и скло-нији ћаскању него раду.

Приметила је да су сви прозори тог стана отворени, ама сви до једнога. Тако то Норвежани. Људи за свежим ваздухом. Она је одрасла у Ирској, где би, колико год кратко држао прозор отворен, неминовно унутра довукао муве или паукове.

Њена соба била је бар проветрена, свиђало се то њој или не. Кад је крчила, узела је неку фарбу која пушта зидове да

дишу, најбезбеднију, еколошки најисправнију на залихама, једину с малом емисијом испарења, али управо та фарба што дозвољава зидовима да дишу омогућавала је и влази у њима заосталој да избија из зида. Није ни направљена била да вам олакша дубоко дисање док вежбате јогу.

Проверила је и друге зидове у соби, унутрашње зидове, као и преградни зид, и сви су били у реду. Него је овај био проблем: спољни зид који је Соњину собу делио од дворишта. Отишла је до дневне собе, где је био наставак истог зида, па и тамо осетила исти прилив хладног ваздуха.

Није на свим местима било исто. Чинило се као да ваздух пролази на конкретним тачкама. Можда су ту некад били вентилациони отвори па их слабо зазидали, мада распоред тих места није, некако, имао смисла. Колико је она успевала да разабере док је стајала на столици и проверавала целу површину зида, било је укупно седам, можда осам тих тачака које пропуштају ваздух. Тешко да је ту могло бити толико вентилационих отвора.

Погледала је цигле и малтер на згради преко пута, нарочито код Линдиног стана, који је био тачно наспрам њеног, као слика у огледалу. Само се један вентилациони отвор видео на Линдиној фасади, и он се налазио тачно испод прозора дневне собе. Соња је имала један на истом месту, са полутицом унутра, тако да си могао да га отвориш или затвориш. Ваздух је ту улазио у простор иза радијатора. Чинило се да је исправан, упркос цвркутању које је чула неких месец дана раније, кад се породица врабаца ту уселила и провела недељу дана. Соња је то поменула Еви Холт, поноситој председници кућног савета, како би евентуално до краја године поставили мрежу или проверили да ли те птице чине неку штету. Нису њој птице сметале. Њихов пој јој је грејао душу. Али тај звук је колико сутрадан нестао био, и она се толико уплашила да није ни смела Еву да пита да није ова случајно натерала домара

да их се отараси. Ева је била од оних лидерских типова увек окренутих акцији. А и требало би стварно да је пита за тај зид. Спољни зидови су, макар обично тако бива, у надлежности скупштине станара.

Неко осећање хитности наједном је обузело Соњу, неки недокучиви страх је нарастао у њој, све док у једном моменту није схватила да управо чује сирену хитне помоћи. Хитна није била далеко, а и приближавала се. Можда је сва та секирација у ствари Доплеров ефекат.

Кнут

Кључ је загребао па шкљоцнуо у брави, и Кнут је подигао поглед с патоса. Био је повадио фиоке и испразнио их, наређао све ципеле. Уне је држала отворена врата за Биби, која је носила Тедија у наручју. Лице му је било умазано чоколадом.

Изгледаш као да си меди полизао гузу, рекао је Кнут.

Боже, умирем од глади, рекла је Уне.

Јесу ли их све повадили?

Нису, рекла је Биби, ниједну и није прогутао. Радили су му ултразвук и рендген. Јеси ли их ти све нашао?

Кнут се осврнуо око себе.

Или ме то године сустижу, рекао је или...

Јеси ли их бар ставио негде горе високо овога пута, упитала га је Уне, скидајући онај жакет којем су фалили дугмићи.

Никакве кликере нисам нашао, рекао је Кнут, ни један једини. Свуда сам гледао.

Погледао је опет у наређане ципеле, у умотани отирач.

Уне и Биби су углас праснуле у смех. Била је то она веселост која има силину суза, можда зато што човек осећа да има право на смех.

Погубио кликере, рекла је Уне.

Био је то први пут да се Биби људски насмејала откако се вратила код њих, тако да је цело ово мучење и имало неког смисла, на изванредан начин. Чак им се и Теди прикључио, али

сви су заћутали кад је Биби рекла: па добро, ту су они негде, мораћемо да пазимо на малог.

Док је Кнут устајао с пода, учинило му се да се манта у глави, јер се одраз плавих светала у блесковима појављивао на таваници. Отишао је до прозора у Бибиној соби и погледао на улицу.

Зашто си звао хитну помоћ, питала је Уне.

Отворила је врата што воде на степениште, и онда су стајали тако и чекали да чују кораке. Неко се и јесте пео с доњег спрата, чуо се тежак бат корака, и као да се дрво цепа под ногама.

Хилдегун, рекао је Кнут па сишао до одморишта. Разговорно је чуо како ова вришти и јечи. Прошао је поред разваљених Хилдегуниних врата и сишао до улаза, где је болничар леђима придржавао врата да се не затворе.

Само гледајте да не буде гужве, рекао је, па Кнуту показао место где би могао да стане. Познајете ли жену на трећем спрату лево?

То је Хилдегун Лофтус-Лунд, рекао је Кнут. Живимо у стану изнад њеног.

Има породицу, неког коме бисмо могли да јавимо?

Сви су у иностранству, рекао је Кнут. Муж јој је умро. Питаћу председника скупштине станара. Мислим да има она неког братанца или тако у Ослу.

Уто су двојица болничара, силазећи са спрата, прошла с узаним носилима. Кнут ни на трен није сумњао да је Хилдегун отишао кук, и да је сва отечена. Иако су јој руке биле фиксиране, тетиве на зглобу биле су јој набрекле од цимања каишчића, и успела је некако у пролазу да упери смежурани кажипрст у Кнута.

Он је, рекла је. То су ти Кливленди били с њиховим кликерима. Они су ово направили. Киње ме недељама већ. Они су то урадили. Пробисвети осветољубиви. Скитнице белосветске, узвикнула је она, очију прикованих за Кнута, и није с њега скидала погледа ни док су је уносили у кола хитне помоћи.

Кад је Кнут кренуо натраг, Хилдегунина врата била су широм отворена, дрво око браве искидано, шарке изваљене. Знао је да не би требало то да ради, али гурнуо је врата и ушао.

Осетио је препознатљив мирис какав остављају старице, исти онај паучинаст задах који још никако нису успели да уклоне из њиховог стана на спрату. Линда и Хилдегун јесу већ дуго биле у завади, премда Кнут разлоге за то никад није разумео, но морао је да призна да је Хилдегунин стан лепше уређен. Све што је видео, од абажура Арнеа Јакобсена до Витриног чивилука, било је у маниру педесетих, лагано, индустријска производња, а добар дизајн. Његов стан му је, наспрам овог, личио на претрпан кућерак.

Зашао је дубље у стан вођен чудноватом идејом да ову ретку прилику не треба пропустити.

Неки потмуо звук, као да се нешто ваља, а потом и шкљоцање нагнали су га да обори поглед ка исхоблованом дрвеном поду. Разбацане по њему, и скроз дуж зидова у ходнику, угледао је на десетине стакленаца.

Брзо их је сакупио и потрпао у џепове, пребројавајући успут кликере. Покушао је да замисли како оно изгледа кад се игра кликер-пасијанс, е да би тачно израчунао колико треба да их сакупи. Пронашао их је двадесет осам.

У већој дрвеној чинији на столу у предсобљу пронашао је два комада још, а с њима и неке дугмиће сферичног облика које је одмах препознао као оне нестале са штриканог џемпера Уне.

Је ли добро она, питала је Уне кад се вратио у стан.

Сломила кук, сирота жена, рекао је.

Биби је у купатилу мењала Тедију пелену, производећи звуке које је он увек настојао да чује.

Боље Еву да зовнем, рекла је Уне, да ступи у контакт с Хилдегунином породицом. Рекла сам Еви да би требало да направимо некакав дигитални досје са свим информацијама

о згради и станарима, али она више воли то све да држи за себе подаље од туђих очију.

Мораће да јој поправе врата. Дођи овамо.

Уне је пошла за њим у кухињу, где је испразнио садржај цепова у канту за смеће.

Било их је на све стране по ходнику доле код ње, рекао је.

Улазио си?

Кнут ју је погледао. Узео је шерпу и дрвену кашику, заграбио скореле каше па њу сипао по кликерима и дугмићима, да би на крају везао кесу за смеће.

Где су моји дугмићи, упитала је Уне. Могла бих опет да их пришијем.

Изнећу ја ово напоље, рекао је, а ти, да ли би могла тај жакет да спакујеш у пластичну кесу? Однећу да га рециклирају.

Мој жакет? Па могу лепо нове дугмиће да набавим.

Ништа ме ниси разумела.

Па не мислиш ваљда стварно да се она попела код нас у стан и покрала нам кликере?

Не, али јесу били доле, на поду код ње.

Вероватно и она сама игра кликер-пасијанс.

Не.

Нашао си доле и моје дугмиће?

Обоје су гледали у пластичну кесу са смећем.

Било их је на све стране у ходнику, рекао је Кнут. Хоћеш ли позвати Еву?

Можда не би требало.

Само питај за тог њеног братанца, сестрића, шта је. Кажи да је поломила кук, и то је то.

Јесу ли јој стварно провалили у стан?

И добро је што су провалили, рекао је Кнут. Мало је фалило да полуди од бола. Кажи то Еви. Кажи да је Хилдегун свашта булазнила.

Ева

Шта се то осећа?

Ева је још била мокра после туширања кад јој је зазвонио мобилни, али ипак се сместа јавила. Претпостављала је да је неко с посла, да је реч о хитном случају који само она може да реши, о некој информацији која само за њу може имати значења, о неком подстицају, охрабрењу уочи састанка с неким незгодним клијентом, а све како би Ева унапред знала како треба с дотичним. Моја СОС линија, тако је она с наклоношћу називала то. Збирала је сваки минут проведен на телефону кад није била у канцеларији. Некада би то били сати, некада и читави дани у току једног месеца. Није јој сметало да се нађе другима, да помогне. Морала је да се труди како би је уважавали, у монетарном смислу речи.

Ало, рекла је, Ева Холт овде.

Нешто невероватно чудно се десило – мислим ужасно нешто. Јадна Хилдегун је, изгледа, сломила кук.

Била је то Уне Кливленд, а и било је нечег сумњивог у начину на који је изговарала речи. Ева ју је била замолила да јој да имејл, али откако је Уне претходне године ушла у кућни савет, све време ју је зивкала, уз уобичајен увод који се сводио на оно: нисам баш сигурна да ли се ово уопште тиче нас. Сматрала је да је ушла у друштво одабраних и желела да буде уведена у све тајне функционисања кућног савета. Ева је

ценила то што остали чланови савета уважавају њене квалитете, али уместо да јој ту и тамо и помогну мало, они као да су јој, напротив, товарили све више обавеза на плећа.

Тај грозни задах... Погледала је у клозет.

Зар нема она неког братаца или сестрића у Ослу, упитала ју је Уне. Знам да су јој се деца одселила у иностранство.

Ако би Хилдегунин стан био стављен на продају, Ева би за њега свакако била заинтересована. Више пута је у том стану била. Њихова два стана на трећем спрату била су мање-више исте квадратуре, с тим што је Хилдегунин био на крају оног блока прекопута, па је био тростран. Ева је имала једнострано оријентисан стан, с прозора су се могли видети само двориште и зграда прекопута. Куд год да се окрене, комшије би јој биле пред очима. Ева је, иначе, одрасла била у традиционалној кући на широј периферији, а ови модернички блокови одвајкада су у њој будили осећање да јој нешто недостаје, да нешто не схвата, можда да нема слуха за авангарду, да јој је ускраћен идеал слободоумља. Сад је и она била у томе, истина не тако скроз као Хилдегун. Хилдегунин стан био је права кућа-музеј, сведочанство о амбицији и оптимизму педесетих.

Братанац, сестрић, поновила је Ева. Чек да проверим овде.

Било је то као да се заљубљујеш у самога себе, у осећање које би је обузело кад би размишљала о животу какав жели. А желела је да живи у том стану. Чак и сазнање да је Хилдегун пребачена у болницу са сломљеним куком није је омело у њеним маштаријама. Бити млад педесетих година, живети у светлом дому, с тим елементима који као да лебде у ваздуху, с мислима и снатрењима што се крију иза сваког комада намештаја, а сваки тај комад намештен баш тамо где треба. У Евиној уобразиљи, Хилдегунин стан могао би да живи тако, сам, као живо биће, и без станара, чак би и тако наставио са својим идеалним животом: кувала би се кафа, заливало цвеће из

кантице од нерђајућег челика, а сребрна мачка мало-мало па скочи на симс да се протегне на сунцу.

Јеси ли ме чула, рекла је Уне. Рекох ти да су развалили врата да би ушли у Хилдегунин стан.

Имам резервни кључ, рекла је Ева. Није, стварно, било никакве потребе да се упропасте она врата.

Нисмо знали шта се дешава. Хилдегун је сама звала хитну помоћ, па ће бити да им је она и рекла да обију врата. Био је то хитан случај, знаш. Већ је мало недостајало да скрене од болова, причала је будибогснама шта све не, сирота жена.

Ева је покушала да умири Уне, рекла јој да не брине, да ће она, Ева, све то да среди. Замолила је Уне да потражи Хилдегунину мачку уколико је ова побегла из стана.

Кад је Ева прекинула везу, онај одурни смрад као да ју је потпуно спопао, као да се у међувремену био мало повукао, чисто из учтивости, док је она била заузета телефонским разговором.

Пре него што је стигла да одложи телефон, он је поново зврцнуо; овога пута стигла јој је порука од Соње Глин. Упркос чињеници да касни с уплатама, замолила је за процену штете. Ако није нешто озбиљно, то јест ако проблем није са спољним зидом, Ева би јој препоручила да прво плати.

Смрад је био стравичан. Било је то од гована; да, то је било то. Није ни имало никакве сврхе да се то пориче, али смрад није допирао из купатила. Сви прозори су били отворени, иако Ева није могла да се сети кад их је то отворила. Мора бити да их је преконоћ отварала па заборавила да их затвори. Било је тако топло, тако топло и влажно.

Ако прокопавају цеви на улици, требало је неко то да јој јави, јер ипак је она председница скупштине станара. Откључала је врата терасе, да види да случајно не цури нешто из канализације на улицу.

Пет метара дуга жардињера била је пуна земље, да од тежине ветар не би могао да је однесе, али самих биљака у

њој још није било. Ева је поручила те бакарне посуде за цвеће, репродукције оригинала које су седамдесетих замениле саксије направљене од азбеста. Сад ових дана рећи ће она Ели, чистачици, да посади врес. Врес се малтене сам о себи стара, то је негде прочитала. Дозволила је себи да се мало дуже препусти тим практичним разматрањима, а онда јој је пажњу привукао под терасе, тачније средина једне подне плоче. Ту је угледала измет у облику калема – псеће гованце, заправо; лежало је ту, баздело и заштрокавило терасу.

Нагнула се преко терасе па осмотрила станове испод и изнад свог. Немогуће је било да тако ту падне. Опет, становала је на трећем спрату и није било шансе да се икакав пас ту попне. На другом крају зграде јесте било бршљана, зид у пузавицама, што би неком керећем суперхероју могло помоћи у пентрању, али овде, око њеног стана, зидови су били од светле цигле, чисти. Уз такву се фасаду нико, био људског или псећег рода, не може попети. Имала је само једну теорију, и та је теорија била у тој мери екстремна да се и сама Ева збунила. Врло је вероватно да би то могла бити магија, али и у том случају само једна једина могућност постоји: на спрату изнад ње, у најбољем стану у згради, на 150 квадратних метара простора не рачунајући терасу, плус с огромном терасом и мањим балконом, живео је брачни пар архитеката који јесу имали пса.

Одувек је било нечег чудног у вези с Фридом и Фритјофом, као да они, кад разговараш с њима, не учествују у потпуности у разговору. Јесу обоје били леппи, наочити људи, можда је то посреди, а, кад се сагледа реално, и лепог су пса имали, родезијског рицбека. Био је управо боје овог говнета на њеној тераси. Но и упркос таквој примисли, Ева не би могла рећи да јој се тај пас не допада. Био је глатке длаке и витак, и она је знала да би се, одлучи ли икад да набави пса, определила за расу искључиво на основу изгледа – и да пас буде мирне нарави.

А тај пас је био огроман. Тежак је био сигурно колико она сама. Фрида и Фритјоф су били високи људи, тако да им је пас пристајао, али – нису постојали ни најмањи изгледи да би та огромна животиња могла да се спусти с горњег спрата на Евин балкон. Ако измет и јесте припадао тој прелепој животињи, једино су власници могли, из неког дубоко прикривеног презира који су све време гајили, доле да спусте некако ту смрдљиву гомилицу.

Извила је врат не би ли видела најближи прозор на спрату изнад и балкон који је био тачно изнад њеног. Јесу ли стварно они то могли урадити? У физичком смислу био би то подвиг и одважност који човека остављају без речи. Да је гованце пало на ограду њеног балкона, на оне голе саксије, то би бар у физичком погледу имало смисла. Могли су некако то да почисте погрешно па да падне. Али није то било нешто што је тек тако плуснуло одоздо. Ово је био савршено обликован комад измета, у облику пужа, по обрасцу дебелог црева из којег је изашао. И провоцирао је. Апсолутно да полудиш од беса. Право говорећи, требало је просто то да почисти, али била је толико запањена да малтене није била у стању да се помери. А да није то било од птице неке, питала се, која има обилан измет као и пси? Гледала је једном врону како једе крављу балегу, био је то заиста огаван приказ. После тога више вроне очима није могла да види, упркос њиховој наводној интелигенцији. Разматрала је сад могућност да врана, евентуално, и псећи измет покљуца ако на њега наиђе на улици, а онда да узлети и да се овде исповраћа.

Не. Ово је из пса који чучи испало баш овде где се налази. Једино је та варијанта могла имати смисла, а никаквог смисла ту није било.